

FARUK HADŽIĆ, Phd, MSc, BA

ANALIZA GODIŠNJIH PREVENTIVNIH I NEPREVENTIVNIH IZDATAKA
za posebne kategorije civilnih žrtava rata u FBiH

**Analiza urađena za potrebe izrade amandmana na nacrt Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata u
Federaciji Bosne i Hercegovine¹**

Sarajevo, 2022

¹Nacrt Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata u FBiH: <https://fmrsp.gov.ba/?wpdmpo=nacrt-zakona-oa-zastiti-civilnih-zrtava-rata-u-federaciji-bih-bos>

Vlada Federacije BiH je u junu 2022. godine, na prijedlog Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, utvrdila Nacrt zakona o zaštiti civilnih žrtava rata u Federaciji BiH, kojim status civilne žrtve rata, ostvaruje i osoba koja je tokom rata ili neposredne ratne opasnosti, preživjela seksualno zlostavljanje ili silovanje, pod uslovom da je u momentu događaja bila civil - posebna kategorija civilnih žrtava rata, kao i djetetu koje je rođeno iz čina ratnog silovanja - dijete posebne kategorije civilnih žrtava rata, te članovima porodice osobe koja je poginula ili nestala.²

Kategorija civilnih žrtava rata prepoznata je i u Budžetu FBiH, tako da je za ovu kategoriju stanovništva, kroz poseban transfer izdvojeno u 2021. godini u iznosu od 26,5 miliona KM, a plan u 2022. godini jeste da se ukupno izdvoji 25 miliona KM.³ Ovaj ukupni iznos znači da će novac biti raspoređen na sve kategorije civilnih žrtava rata.

Sa druge strane, svaka od posebnih kategorija civilnih žrtava rata ima svoje specifične potrebe koje zahtijevaju određeni nivo finansijskih izdataka, kako za preventivno, tako i za nepreventivno liječenje. Kada je u pitanju posebna kategorija civilnih žrtava rata – osobe koje su preživjele ratno seksualno nasilje i djecu rođenu kao posljedica ratnog silovanja, zvanični podaci Ministarstva rada i socijalne politike Federacije BiH pokazuju da je zaključno sa 31.12.2021. godine, broj osoba koje koriste status posebne kategorije civilnih žrtava rata iznosi 943, od kojih je 820 žena i 123 muškaraca.⁴ Procjene su da korisnika u Federaciji BiH ima nešto više od zvaničnog broja i da okvirno iznosi 1.100.

Na osnovu ovih podataka, pruža se mogućnost izračuna preventivnih i nepreventivnih godišnjih izdataka za posebnu kategoriju civilnih žrtava rata – osobe koje su preživjele ratno seksualno nasilje i djecu rođenu kao posljedica ratnog silovanja.

U prvom dijelu ove analize, analizirani su godišnji troškovi preventivnih pregleda ili usluga za ovu posebnu kategoriju. Jedan od način i mogućnosti pomoći ovoj posebnoj kategoriji civilnih žrtava rata - osobe koje su preživjele ratno seksualno nasilje i djecu rođenu kao posljedica ratnog silovanja, jeste osigurati besplatnu banjsku rehabilitaciju jednom u toku godine u periodu od 14 dana.

Kako bi se što približnije procijenili troškovi kroz moguće osiguranje besplatne banjske rehabilitacije jednom u toku godine, kao polazna osnova je poslužio zvanični broj korisnika Ministarstva rada i socijalne politike, te procjena broja korisnika. Obzirom na postojanje različitih cijena po danu za rehabilitaciju, zavisno od vrste bolesti koja se tretira, za procjenu ovog broja korisnika prema različitim grupama, korišteni su rezultati istraživanja „Kvalitet života i dugoročne psihičke posljedice u žena sa iskustvom ratnog silovanja u Bosni i Hercegovini“ (Delić, 2015). U sklopu ovog istraživanja, utvrđen je procentualni omjer prema broju oboljenja koji su registrovani kod posebne kategorije civilnih žrtava rata. Na osnovu tih rezultata, koji su prikazani u tabeli 1. i grafički na slici 1., te na osnovu zvaničnog broja korisnika, te procjene broja korisnika, izvršena je procjena broja korisnika u oba slučaja, prema kategoriji moguće bolesti, što je omogućilo u konačnici procjenu godišnjih troškova besplatne banjske rehabilitacije.

² <https://fbihvlada.gov.ba/hr/utvrden-nacrt-zakona-o-zastiti-civilnih-zrtava-rata>

³ <https://fbihvlada.gov.ba/bosanski/budzet/>

⁴ Broj 06-37/3-848/22 EP

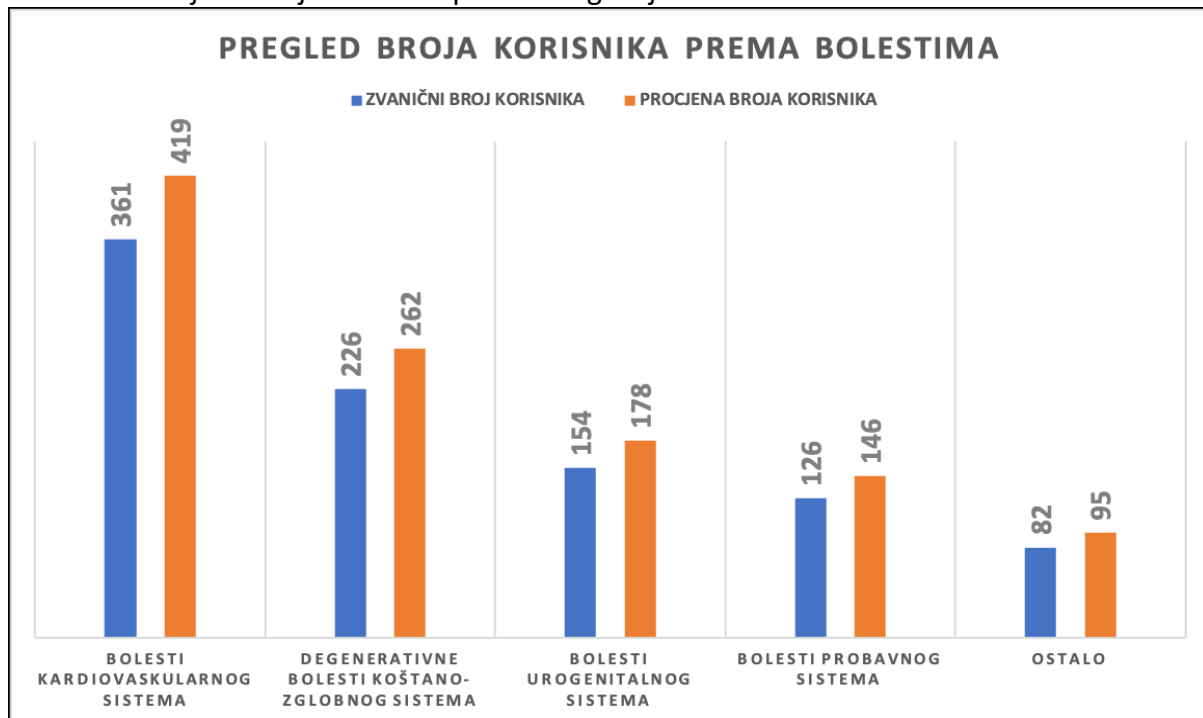
Najviše korisnika, prema ovom istraživanju, blizu 40%, bilo bi u kategoriji bolesti kardiovaskularnog sistema, oko 24% bi bilo u kategoriji degenerativne bolesti koštano-zglobnog sistema, 16% u kategoriji bolesti urogenitalnog sistema, oko 13% u kategoriji bolesti probavnog takta, te 8,6% u kategoriji ostalih bolesti.

Tabela 1. – Procjena broja korisnika prema mogućoj bolesti

PREGLED BOLESTI	UDIO ISPITANIKA	ZVANIČNI BROJ KORISNIKA	PROCJENA BROJA KORISNIKA
Bolesti kardiovaskularnog sistema	38,10%	361	419
Degenerativne bolesti koštano-zglobnog sistema	23,80%	226	262
Bolesti urogenitalnog sistema	16,20%	154	178
Bolesti probavnog sistema	13,30%	126	146
Ostalo	8,60%	82	95
UKUPNO	100,00%	948	1.100

Izvor: Kreacija autora na osnovu podataka Ministarstva rada i socijalne politike, procjena, te istraživanja „Kvalitet života i dugoročne psihičke posljedice u žena sa iskustvom ratnog silovanja u Bosni i Hercegovini“

Slika 1. – Procjena broja korisnika prema mogućoj bolesti

Izvor: Kreacija autora na osnovu podataka Ministarstva rada i socijalne politike, procjena, te istraživanja „Kvalitet života i dugoročne psihičke posljedice u žena sa iskustvom ratnog silovanja u Bosni i Hercegovini“

Ovi podaci su poslužili, zajedno sa dostupnim cijenama usluga u pojedinim banjskim lječilištima u Bosni i Hercegovini, da se izvrši godišnja procjena ukupnih troškova, prema broju korisnika i obliku moguće bolesti koji bi se tretirao tokom perioda rehabilitacije. Detaljne informacije o cijenama usluga su bile dostupne za jedno lječilište ovog tipa, što je poslužilo kao polazna osnova za procjenu troškova. Treba napomenuti, da navedeni iznosi mogu biti i

nešto niži, ali u ovom slučaju je prikazana maksimalna gornja granica za nekoliko slučajeva i kategorija. U prvoj slučaju je procjena rađena na osnovu podataka o zvaničnom broju korisnika, te opciji da će 75% ukupnog broja ovih korisnika iskoristiti ovu mogućnost. U drugom slučaju je urađena ista vrsta procjene, ali na osnovu procijenjenog broja korisnika, koji je nešto veći u odnosu na zvanični broj korisnika. Na stranici jedne od banjskih lječilišta, navedene su cijene i usluge za svaki od navedenog tipa bolesti, što je prikazano u tabeli 2. U većini slučajeva, usluga za svaki od navedenih tipova rehabilitacije prema bolestima uključuje ljekarski pregled, kontrolni ljekarski pregled, četiri terapije po izboru ljekara (osim manuelne i podvodne masaže), korištenje bazena po preporuci ljekara, vođenje medicinske dokumentacije (karton i otpusno pismo) i pansion (smještaj i tri obroka).⁵

Tabela 2. – Procjena troškova korištenja banjske rehabilitacije

PREGLED BOLESTI	ZVANIČNI BROJ KORISNIKA	ZVANIČNI BROJ KORISNIKA - 75% ISKORIŠTENOST	PROCJENA BROJA KORISNIKA	PROCJENA BROJA KORISNIKA - 75% ISKORIŠTENOST
Bolesti kardiovaskularnog sistema	530.946,4	398.209,8	616.077,0	462.057,8
Degenerativne bolesti koštano-zglobnog sistema	331.667,3	248.750,5	384.846,0	288.634,5
Bolesti urogenitalnog sistema	225.756,7	169.317,5	261.954,0	196.465,5
Bolesti probavnog sistema	183.578,3	137.683,7	213.012,8	159.759,6
Ostalo	119.846,2	89.884,6	139.062,0	104.296,5
UKUPNO	1.391.794,8	1.043.846,1	1.614.951,8	1.211.213,9

Izvor: Kreacija autora na osnovu izračuna i dostupnih podataka

Rezultati ove analize, razvrstane prema mogućim i različitim tretmanima bolesti, pokazuju da se u slučaju korištenja usluga banjske rehabilitacije za sve korisnike, godišnje treba izdvojiti 1,39 miliona KM u slučaju zvaničnog broja korisnika, ili 1,61 milion KM u slučaju procjene broja korisnika. Ukoliko bi u oba slučaja broj korisnika banjske rehabilitacije bio oko 75% ukupnog broja, onda bi bilo potrebno izdvojiti 1,04 miliona KM u slučaju zvaničnog broja korisnika ili 1,21 milion KM u slučaju procijenjenog broja korisnika.

U drugom dijelu ove analize, analizirani su godišnji troškovi preventivnih pregleda ili usluga za ovu posebnu kategoriju civilnih žrtava rata sa aspekta preventivnih sistematskih pregleda koji uključuju puno uslugu za žene i muškarce, urađena je procjena izdataka prema spolu i prema cijenama tri odabrane poliklinike iz Bosne i Hercegovine. Potrebno je također napomenuti, da cijene usluga punih sistematskih pregleda, što je ujedno i najskuplja varijanta, variraju između poliklinika, te isti mogu biti i niži od ove procjene. U tabeli 3. i grafički na slici 2., prikazane su vrijednosti ukupnih izdataka prema poliklinikama i spolu, na osnovu zvaničnog broja korisnika prava, što je zvanični podatak Ministarstva rada i socijalne politike Federacije BiH.

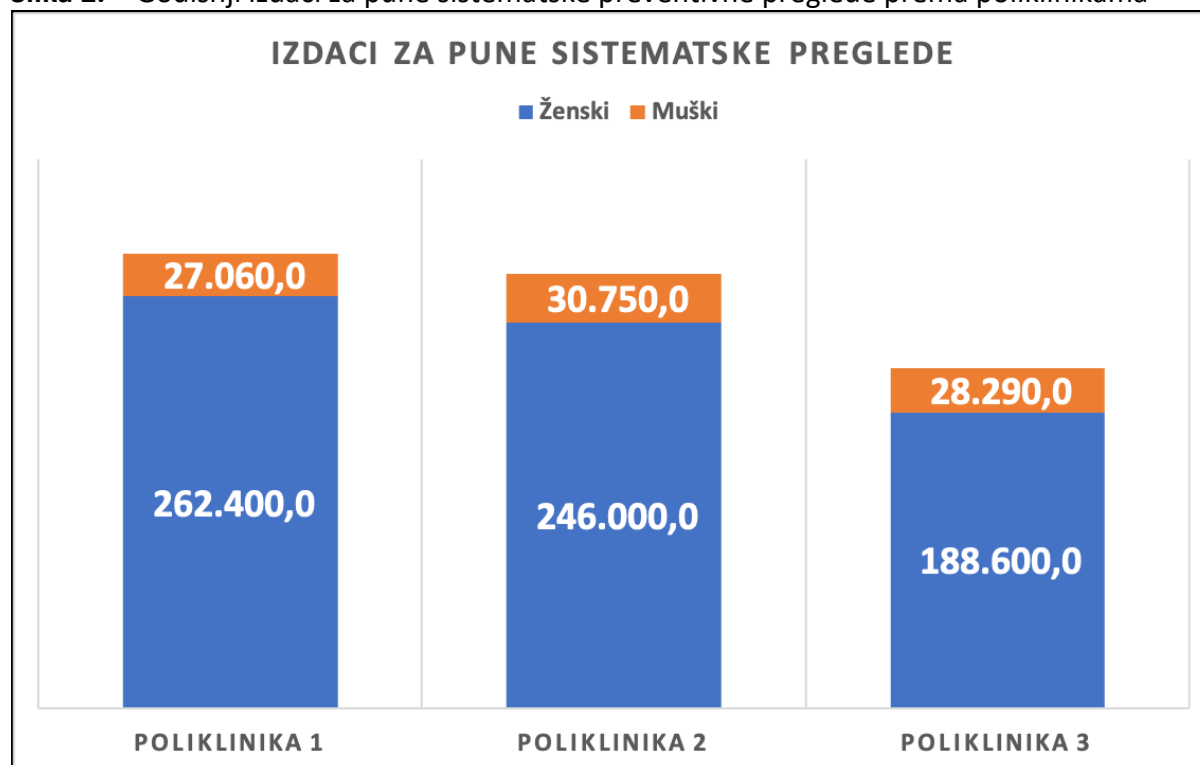
Tabela 3. – Godišnji izdaci za pune sistematske preventivne preglede prema poliklinikama

⁵ <https://www.reumal.ba/cjenovnik/smjestaj-i-medicinske-usluge>

Spol	Poliklinika 1	Poliklinika 2	Poliklinika 3
Ženski	262.400,0	246.000,0	188.600,0
Muški	27.060,0	30.750,0	28.290,0
UKUPNO	289.460,0	276.750,0	216.890,0

Izvor: Kreacija autora na osnovu podataka poliklinika^{6,7,8} i zvaničnog broja korisnika

Slika 2. – Godišnji izdaci za pune sistematske preventivne preglede prema poliklinikama

Izvor: Kreacija autora na osnovu podataka poliklinika i zvaničnog broja korisnika

Obzirom na veći broj žena kao korisnika, ukupni izdaci prema ovoj strukturi bi bili za ovu kategoriju. Podaci pokazuju iz ove analize, da bi najniži godišnji ukupni izdaci za preventivne sistematske preglede za sve korisnike iznosili 216.890 KM, dok bi najviši godišnji ukupni izdaci iznosili 289.460 KM.

Nakon što imamo izračunate preventivne godišnje izdatke vezane za banjsku rehabilitaciju i preventivne pune sistematske preglede, moguće je prikazati ukupne godišnje preventivne izdatke, što je prikazano u tabeli 4. i grafički na slici 3. Iz navadenih podataka se može vidjeti da ukupni godišnji izdaci povezani za preventivnim aktivnostima, mogu se kretati od 1,26 miliona KM u slučaju najjeftinije varijante, dok u slučaju najskuplje varijante, mogu iznositi 1,9 miliona KM.

Tabela 4. – Ukupni godišnji preventivni izdaci

⁶ <https://kozaric.ba/our-services/sistematski-pregled/>

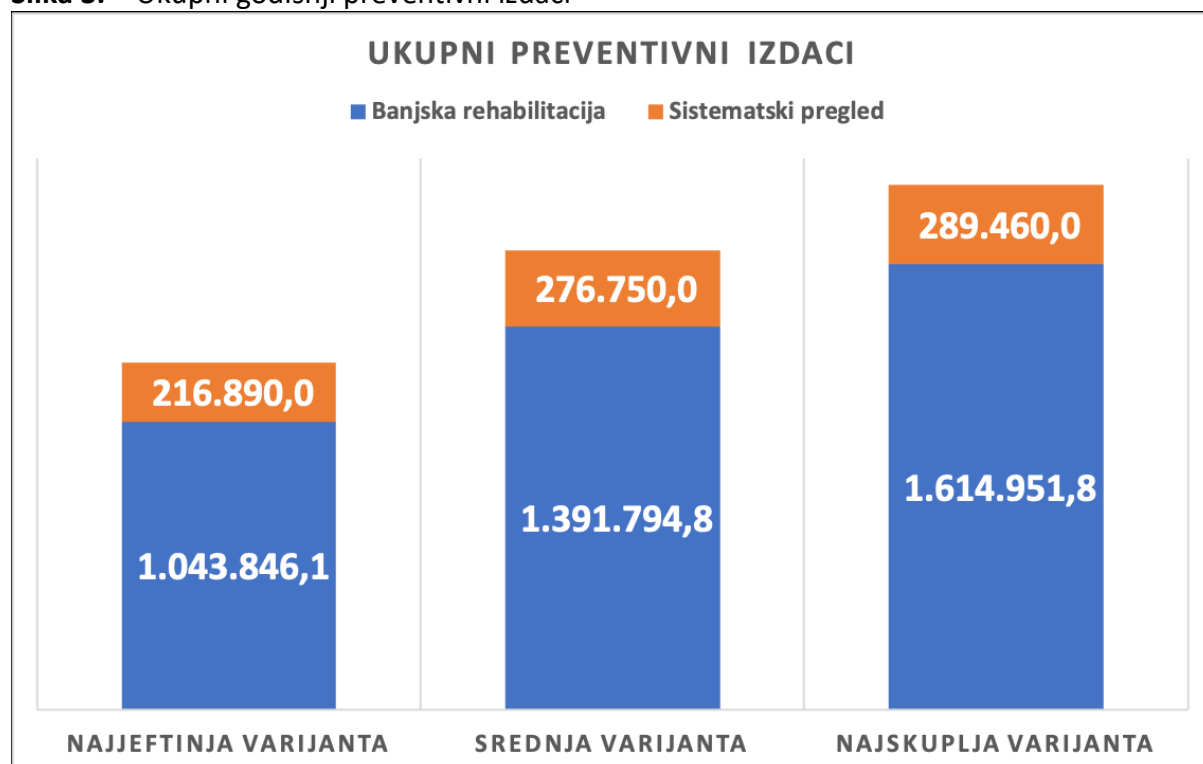
⁷ <https://www.poliklinika-agram.ba/za-pacijenta/najcesca-pitanja/>

⁸ <https://bit.ly/3eDh6Us>

NAZIV PREVENTIVNE KATEGORIJE	NAJJEFTINJA VARIJANTA	SREDNJA VARIJANTA	NAJSKUPLJA VARIJANTA
Banjska rehabilitacija	1.043.846,1	1.391.794,8	1.614.951,8
Sistematski pregled	216.890,0	276.750,0	289.460,0
UKUPNO	1.260.736,1	1.668.544,8	1.904.411,8

Izvor: Kreacija autora na osnovu podataka poliklinika i zvaničnog broja korisnika

Slika 3. – Ukupni godišnji preventivni izdaci

Izvor: Kreacija autora na osnovu podataka poliklinika i zvaničnog broja korisnika

Kada su u pitanju nepreventivni pregledi i mogući godišnji izdaci, procjena tih troškova je dosta složenija zbog nedostatka zvaničnih podataka na Internet stranicama. U svrhu okvirne procjene ovih izdataka, korišteni su podaci o cijenama Fonda zdravstvenog osiguranja RS-a. Ovi podaci mogu biti samo okvirni pokazatelj kada bi svi korisnici u toku jedne godine koristili mogućnost za liječenje, ali je vrlo teško procijeniti koliko bi uopšte korisnika koristilo bolničke usluge, te koju vrstu usluga bi oni koristili zaista za koju vrstu eventualne bolesti. U svakom slučaju, kada bi svi korisnici iskoristili punih 21 dan godišnje liječenja u bolnici, pod pretpostavljenim iznosima usluga, onda bi ukupni godišnji bolnički izdaci iznosili oko 2,9 miliona KM, što je prikazano u tabeli 5.

Tabela 5. – Ukupni godišnji nepreventivni izdaci

PREGLED TRETMANA	JEDINIČNA CIJENA	KOLIČINA	UKUPNO PREMA ZVANIČNOM BROJU KORISNIKA
Prvi pregled doktora medicine	30,0	1	28.440,0
Prvi pregled specijaliste	40,0	1	37.920,0
Pregled subspecijaliste	50,0	1	47.400,0
Kontrolni pregled subscijaliste	40,0	1	37.920,0
RTG srca i pluća (2 ekspozicije) sa očitanjem	38,0	2	72.048,0
Magnetna rezonanca sa kontrastom	299,7	1	284.115,6
Konzilijarni pregled	90,0	4	341.280,0
EKG snimanje i interpretacija snimka sa pisanjem nalaza	26,1	2	49.485,6
Ležanje u bolnici sa hranom	100,0	21	1.990.800,0
UKUPNO			2.889.409,2

Izvor: Kreacija autora na osnovu podataka Fonda zdravstvenog osiguranja RS⁹

ZAKLJUČAK

Posebna kategorija civilnih žrtava rata, tek je nedavno zakonski, kroz formu nacrta, prepoznata u Federaciji BiH. Finansijska sredstva, generalno za civilne žrtve rata, putem transfera izdvajaju se svake godine iz Budžeta FBiH. Ipak, posebna kategorija civilnih žrtava rata, koja je tokom rata ili neposredne ratne opasnosti, preživjela seksualno zlostavljanje ili silovanja, ima i dodatne i specifične potrebe, za čiju se svrhu mogu izdvojiti dodatna finansijska sredstva u vidu preventivnih izdataka, čime bi se kasnije sistem oslobodio dodatnih finansijskih izdataka kroz nepreventivne preglede.

Analiza je pokazala da se putem dva načina, kroz preventivno djelovanje, mogu osigurati bolji životni uslovi za ovu kategoriju stanovništva, za što je potrebno izdvojiti određena finansijska sredstva. U prvom slučaju, putem banjske rehabilitacije, potrebno je izdvojiti finansijska sredstva u rang od 1,04 do 1,61 milion KM godišnje, za punu uslugu banjske rehabilitacije za sve registrovane korisnike, ili procijenjeni broj korisnika. U drugom slučaju, za punu uslugu redovnih sistematskih pregleda, potrebno je izdvojiti godišnje iznos od minimalno 216.890 KM, ili maksimalno 289.460 KM.

Konačno, svi ukupni godišnji izdaci, na preventivno djelovanje koji su predmet ove analize, mogu se kretati od 1,26 miliona KM u slučaju najjeftinije varijante, dok u slučaju najskuplje varijante, mogu iznositi 1,9 miliona KM. Ovi izdaci su manji u odnosu na godišnje preventivne izdatke za sve korisnike, iako je ove preventivne troškove vrlo teško tačno procijeniti.

⁹ <https://www.zdravstvo-srpske.org/files/cjenovnici/usluge.pdf>